

דף פב.

עין משפט א.ב.

או"ח סימן תרטז פ"ב

ב. קטן בן ט' שנים שלימות, או בן עשר שנים שלימות אם הוא תש כח מחנכין אותו לשעות ^ה, אם היה רגיל לאכול בב' שעות ביום מאכילין אותו בג' או בד' שעות, ולפי כח הבן מוסיפין לענות אותו בשעות.

הגה: וה"ה לקטנה הבריאה ^ט.

ג. בן י"א שנים שלמות בין זכר בין נקבה ^י מתענין ומשלימין מדברי סופרים כדי לחנכן במצוות.

הגה: וי"א שא"צ להשלים כלל מדרבנן. ויש לסמוך עליהם בנער כחוש ^כ.

הגה: בכל מקום שמחנכין אותו באכילה מחנכין אותו ברחיצה ובסיכה ^ל.

ד. בת י"ב שנים ויום אחד והבן בן י"ג שנים ויום אחד שהביאו ב' שערות הרי הם כגדולים לכל המצות ומשלימים מן התורה, אבל אם לא הביאו ב' שערות עדיין קטנים הם ואינם משלימים ^מ אלא מדברי סופרים.

ה. ומצוות חינוך לא שייכת אלא באב ולא באם, ומ"מ לא תיתן לו לאכול בידים. מ"ב אות ב'. וי"א דגם אמו חייבת לחנכו כמ"ש בסי' שמ"ג, ובכה"ח שם אות ט'. וכן האב חייב לחנך את בתו.

ו. ומדברי הזוהר בפ' בלק דף ר"ג ע"א מבואר דחינוך תענית לתינוקות ולהביאן ליבהכנ"ס ביה"כ היא סגולה נפלאה להציל אותם מחולי האסכרה. כה"ח אות י'.

ט. שאם היא בריאה מעשר שנים שלימות, ואם היא חלשת מזג מבת ט' שנים, וי"א דבקטנה בריאה מחנכים אותה מבת ח' שנים שלימות.

י. שלא חילקו בשל דבריהם. ב"י.

כ. אבל בבריא יש לפסוק כדברי השו"ע, והיום חשיבי כחולים ולכן אין מדקדקין בזה"ז להתענות גם בשנת י"ב אפי' כשהוא בריא. כה"ח אות י"ז.

ל. היינו מבן ט' שנים שלימות מחנכין אותו שלא לרחוץ ולסוך כלל.

מ. ומירי בנשלם י"ג שלו ביום הכיפורים ובדקן אותו כל היום ולא הביא סימנים. מ"ב אות י"א.

הגה: ואפי' רך וכחוש צריך להשלים ^א דחיישינן שמא נשרו השערות וחיובו מן התורה.

ב. ה. קטן שהוא פחות מבן ט' שנים אין מענין אותו כלל ^ב אפי' לשעות כדי שלא יבא לידי סכנה.

הגה: ואפי' אם רוצה להחמיר על עצמו מוחין בידו.

עין משפט ג. אר"ח סימן תריז פעיף ב

ב. מעוברת שהריחה אוכל ^ע אע"פ שלא אמרה צריכה ^ב אני, לוחשין לה באזנה ^ז שיוה"כ הוא, אם נתקררה דעתה מוטב ואם לאו מאכילין אותה ^ק עד שתתישב דעתה.

עין משפט ד. יו"ד סימן קנז פעיף א

א. כל העבירות שבתורה חוץ מע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים אם אומרים לו לאדם שיעבור עליהם או יהרג אם זה בצינעה יעבור ואל

ג. מיירי בנשלם הי"ג קודם יוה"כ או אפי' ביום הכיפורים ולא בדקו אותו כל היום בזה חייב להשלים מספק דאורייתא. מ"ב אות י"ב.

ד. וינינו שמונעין בעדו ואפי' לשעות, ב"י בשם הכלבו. מ"ב אות י"ד. ואסור להאכיל הקטנים יותר ממה שצריך להם. כה"ח אות כ"ד.

ה. מעוברת צריכה לשמור עצמה לא לאכול דברים אסורים אפי' כשצריכה מחמת חולי, כי זה מזיק לולד בזקנותו. כה"ח אות ג'.

ו. ואפשר דלא שייך מעוברת שהריחה מאכל רק אחרי מ' יום לולד. מ"ב אות א'. ובשער הציון אות א'.

ז. אבל אם פניה משתנים אע"פ שלא אמרה צריכה אני מאכילין אותה, אבל בשאר כל אדם אין מאכילין אותו אא"כ נשתנו פניו, ולא מהני באמר צריך אני.

ח. והיום אין לוחשין לה ואסור להשהות הענין בכל מקום שיש סכנה והכל לפי הענין. כה"ח אות ז'.

ק. בין מאכל היתר בין מאכל אסור, ואינה צריכה אומד רופאים לזה. מ"ב אות ה'.

יהרג ר'. ואם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג רשאי ש אם העכו"ם מתכוון ת להעבירו על דת.

הגה: ואם יכול להציל עצמו בכל אשר לו צריך ליתן כל אשר לו א ולא יעבור על לא תעשה.

הגה: בכל מקום שאמרו שכל שבידו למחות ואינו מוחה נתפס באותו עוון, מ"מ בדבר שיש חשש סכנה ב אינו צריך להוציא ממנו על כך.

א. ב. גם בשאר עבירות א אם אומרים לו שיעבור או יהרג והוא בפרהסיא, דהיינו שזה בפני עשרה מישראל חייב ליהרג ולא יעבור, אם העכו"ם מכוון להעבירו על דת. אבל אם אינו מכוון אלא להנאתו יעבור ולא יהרג.

ואם זה שעת גזירה על ישראל לבדם, אפי' על רצועת המנעל המיוחדת

ר. מימרא דר"י בשום ר"ש בן יהוצדק בסנהדרין דף ע"ד ע"ב. נמנו וגמרו.

ש. טור וסמ"ק ורא"ש בפ"ב דע"ז מירשלמי ור"ן בפ"ד דשבת ורי"ו.

ת. אבל אם אינו מתכוון להעבירו על דת אלא להנאת עצמו, אסור להחמיר ונקרא חובל בעצמו וצריך לעבור ולא יהרג, כ"כ מרי"ו.

וכתב הב"ח אפי' בפרהסיא אינו רשאי למסור נפש, כיון שאינו מתכוון להעבירו על דת אלא להנאת עצמו, אבל מהפרישה משמע דרשאי אם זה בפרהסיא אפי' באינו מתכוון להעבירו על דת. ואם הדור פרוץ והשעה צריכה לכך רשאי אפי' על מצוה קלה כדי שיראו העם לאהבה את ה' ולירא אותו בכל לבם. והב"ח פסק כרמב"ם שכל שדינו שלא יהרג ולעבור ונהרג הרי זה מתחייב בנפשו ויש חולקים, והכל לפי הענין והשעה. ש"ך ס"ק א'. ועיין בשירורי ברכה של החיד"א מה שהשיג על הש"ך, והעלה דרבא פליג על אביי שם וס"ל דלא מהני קרקע עולם לפרהסיא ואסתר שאני דהנאת עצמן היה ע"ש.

א. כ"כ הר"ן בפ' לולב הגזול ורשב"א וראב"ד וריב"ש בסי' שפ"ז.

אבל במצות עשה אפי' מצוה עוברת א"צ לבזבז יותר מחומש מנכסיו. ש"ך ס"ק ג'. ואם יש סכנת אבר צ"ע אם זה דומה לממון וצריך לתת להם להוציא לו האבר ולא יעבור על לא תעשה או שזה דומה לנפשות, וסיים דנראה לקולא ע"ש.

ב. מימרא דר"י שם בסנהדרין, וכרבא שם, וגם מימרא דר"י שם.

ג. וא"צ בפניהם ממש אלא כל שיודעים מהעבירה, והכי מוכח בגמ' מאסתר. ש"ך ס"ק ד'.

לישראל ד' יהרג ואל יעבור.

הגה: ודוקא אם רוצים להעבירו במצוות לא תעשה, אבל אם גזרו שלא לקיים מצוות עשה אין צריך לקיימה וליהרג.

אם לא שהשעה צריכה לכך ורוצה ליהרג ולקיימה, הרשות בידו.

א. ג. בע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים אפי' בצינעה ושלא בשעת הגזירה ואפי' אין העכו"ם מכוון להעבירו על דת אלא להנאתו^ה, הרי זה יהרג ולא יעבור.

הגה: ודוקא כשאומרים לו לעשות מעשה, כמו שאומרים לאיש לגלות ערוה או שיהרג, אבל אם אונסים לאשה מישראל לבא עליה או שרוצים להשליך ישראל על תינוק להרגו^ו או שהוא כבר מוקשה ורוצים לאנס אותו לערוה בזה א"צ ליהרג^ז.

הגה: כל איסור ע"ז ועריות ושפיכות דמים אע"פ שאין בו מיתה רק לאו בעלמא^ח צריך ליהרג ולא יעבור, אבל על לאו דלפני עוור לא תתן מכשול יעבור עליו^ט ולא יהרג.

הגה: עכו"ם הבא על בת ישראל פנויה^י אינו בכלל גילוי עריות.

ד. היינו שלישאליים היו נוהגים ברצועות נעליים שלא כדרך העכו"ם כגון שיש צד יהדות בדבר כגון דשל העכו"ם אדומות ושל הישראלים שחורות.

ה. מימרא דרב, ומשום חומר עצמן ע"כ בכל ענין אסור, וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ן, וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מיסודי התורה.

ו. ובע"ז כגון שכפפו קומתו להשתחות לע"ז. ש"ך ס"ק ח' מהרא"ש.

ז. אא"כ הוי בפרהסיא, כ"כ רי"ו. אבל הש"ך השיג עליו וכתב דאפי' בפרהסיא א"צ ליהרג. ש"ך ס"ק ט'.

ח. משמע דבערוה דרבנן לכו"ע יעבור ולא יהרג ופשוט הוא. ש"ך ס"ק י'.

ט. ר"ן בפ' כל שעה ובפ' בן סורר ומורה, וכגון שאנסו לישראל להשאל דבר מה לע"ז וכיוצא בזה. ט"ז ס"ק ה'.

י. ודוקא פנויה, אבל א"א גילוי עריות ממש הוא, ולפ"ז צ"ל דאסתר פנויה היתה, ובפנויה אפי' עושה מעשה שהביאה הערוה עליה אינה בכלל עריות, אבל ישראל הבא על עכו"ם

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

הגה: עכו"ם שאמרו לישראל תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותו, לא יתנו להם אחד מהם אלא אם יחדוהו ואמרו להם תנו לנו פלוני **ב**.

וי"א דאפי' ביחדוהו אין למוסרו, אא"כ חייב מיתה **ל**.

הגה: נשים שאמרו להם עכו"ם תנו לנו אחת מכך ונטמא אותה, אפי' יטמאו כולם **ב** לא ימסרו נפש אחת מישראל.

הגה: כל מקום שנאמר יהרג ואל יעבור, אם עבר ולא נהרג אע"פ שחלל את ה' מ"מ נקרא אנוס ופטור.

ודוקא שלא יכל לברוח **ב** אבל אם יכל לברוח מהם ואינו עושה הרי הוא ככלב השב על קיאו ונקרא עובר במזיד.

בכלל עריות הוא דיהרג ואל יעבור, והיינו דוקא בפרהסיא אבל בני כתב אפי' בצינעה יהרג ולא יעבור. ועיין באבן העזר סי' ט"ו וט"ז איזהו גילוי עריות. ש"ך ס"ק י"ב.

כ. ממשנה פ' ח' דתרומות, והרמב"ם בפ"ה מהלכות יסודי התורה.

ל. ב"י בשם רש"י והר"ן כשבע בן בכרי, וכתב הרמב"ם ומ"מ אין מורין להם כן לכתחילה, ופי' הט"ז אלא יניחו הדבר להמון עם וכמו שירצו יעשו, ואע"ג דשבע בן בכרי לא היה חייב מיתה ע"פ דין תורה אלא ע"פ חק המלכות שמרד בדוד, מ"מ מוסרין אותו אם יחדוהו ומזה נלמד לזמנינו דמי שפושע ומורד במלכות מוסרין אותו, ומן הראוי למסור אותו אפי' לא יחדוהו. וה"ה אם היה עוסק בזיופים או שאר דברים שיש בהם סכנה לכלל, פשיטא שמוסרין אותו כיון שהוא רודף לשאר ישראל ע"י מעשיו הרעים, אבל צריך לחזור על צדדי היתר לפני שמוסרים אותו, וכשיש איסור למוסרו, גם לממון או לבית אסורים אסור. דכיון שנפל בידם אין מרחמין עליו. ט"ז ס"ק ח'. ובברכי יוסף העלה דהלכה כדעה זו.

מ. כ"כ הב"י בשם הר"ן, ואם יחדו אשה אחת ימסרו אותה, אבל לדעה השני' ברמ"א רק בחייבת מיתה ימסרו אותה.

מ"מ אם אמרו תנו לנו אשה פלונית ונטמא אותה ואם לאו נהרוג כולכם, בזה מותר לתת להם האשה שיחדו, דאין מעשה מצד האשה ואינה בכלל גילוי עריות ואינה בכלל תיהרג ולא תעבור וע"כ מוסרין אותה. ט"ז ס"ק ט'.

נ. ואף שתחילתן באונס, כמ"ש בכתובות נ"א ע"ב מהריב"ש. וכ"כ הב"י בשם הרמב"ם בפ"ה מיסודי התורה.

דף פב :

אור"ח סימן תריז פ"ב
עיין לעיל דף פב. עין משפט ג

עין משפט ב.

דף פג.

אוי"ה סימן תריה פעיף א

עין משפט א.

- א. החולה שצריך לאכול ביוה"כ אם יש שם רופא בקי אפי' עכו"ם שאומר אם לא תאכילוהו יכבד עליו חוליו מאכילין אותו^ט, וא"צ שיאמר שמא ימות^ע. ואפי' אם החולה אומר אין צריך אין שומעין לו^פ.
- ב. אם החולה אומר צריך אני, אפי' מאה רופאים אומרים אינו צריך שומעין לחולה^צ ומאכילין אותו.

ט. משנה יומא דף פ"ב, ומיירי שיש בחולה זה חשש שיבא לידי סכנה אם לא יאכל. ט"ז ס"ק א'. ואפי' ברופא עכו"ם, דבחשש סכנה סומכין עליהם. כה"ח אות ב'.

וכתב הרא"ש בשם רש"י דרופא עכו"ם אפי' אשה רופאה נאמנים להכחיש ישראל. מ"ב אות ו'.

ו. ואם יש במקום רופאים יר"ש ודאי שעליהם יש לסמוך יותר. מ"ב בכיור הלכה. וכתב דהכל תלוי בראות עיני המורה ובבקיאותם של הרופאים. כה"ח אות ד'.
ז. וביולדת מאמינים לנשים שהם בקיאות יותר בענינה. מ"ב אות א'.

ע. אלא די שיאמר שיכבד עליו החולי ואנו חוששין שיסתכן ולא צריך שיאמר שיסתכן. מ"א ס"ק ב'. מ"ב אות ב'. אם הרופאים אמרו שאם לא יאכל ודאי ימות ואם יאכל אולי יחיה מאכילין אותו. כה"ח אות ז'.

ז. זקן חלש שהיה מתענה ביוה"כ ואחרי שעבר עליו רוב היום בא לידי חלישות בענין שחושש לסכנה מאכילין אותו מיד. שם אות ח'.

פ. דשמא מחמת רוב חולשתו אינו מרגיש בחוליו, וספק נפשות להקל. ואפי' החולה הוא רופא מומחה אין שומעין לו. מ"ב אות ג', ממשב"ז.

צ. ובלבד שמזכירין לו שהיום יוה"כ דשמא שכח. מ"ב אות ה'.

ו. ואם החולה אומר צריך אני שמאכילין אותו, אפי' שהרופאים אומרים שהמאכל יזיק לו שומעין לו ומאכילין אותו, כ"כ הרדב"ז ח"א סי' פ"ו. ומ"ב אות ד'.
ואפי' שהחולה אמר מתחילה שלא צריך ואח"כ אמר צריך אני מאכילין אותו. כה"ח אות י"ב.

ואם החולה רוצה להחמיר על עצמו אחרי שאמר שהוא צריך עליו נאמר "ואת דמכם אדרוש לנפשותיכם" "ואל תהיה צדיק הרבה". מ"ב אות ה'.

ז. אם הרופא אומר צריך ולא רצה החולה לאכול מאכילין אותו בעל כרחו. כה"ח אות י"ד מהאחרונים.

ז. במקום שהחולה צריך לאכול ביוה"כ אין צריך כפרה שהרי אנוס הוא. מ"ב אות ה'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט ב.

או"ח סימן תריח פ"ג

ג. ד. אם החולה ורופא אחד עמו **ז** אומרים שאינו צריך, ורופא אחר אומר צריך **י**, או שהחולה אינו אומר כלום ורופא אחד אומר שצריך ושניים אומרים אינו צריך, אין מאכילין אותו.

עין משפט ג.

או"ח סימן תריח פ"ד

ה. שנים אומרים צריך אפי' מאה אומרים לא צריך, ואפי' החולה עמהם אומר א"צ מאכילין אותו **ש**, מאחר ששנים אומרים שצריך.

הגה: אם החולה ורופא אחד עמו **ח** אומרים שצריך אפי' שמאה רופאים אומרים שא"צ מאכילין אותו, ולא חוששין שמה שאומר החולה צריך בגלל הרופא האחד שאמר שצריך **א**.

עין משפט ד.

או"ח סימן תריח פ"ה

עיי' לעיל עין משפט א

ק. דמצרפין דברי החולה לרופא ולא אומרים שנטרפה דעתו ואינו מרגיש במחלתו כיון שגם רופא אחד אומר כמוהו. מ"ב אות ט'.

ר. ואם הוא מופלג בחכמה חוששין לדבריו להאכילו אפי' שנים אומרים שאינו צריך, טור בשם הרמב"ן. מ"ב אות יו"ד. אבל אם השנים הלא מופלגים אומרים צריך והאחד המופלג בחכמה אומר אינו צריך הולכים אחר רוב דיעות. מ"ב שם.

ש. שאין הולכים בספק נפשות אחר רוב דיעות להחמיר אלא כיון ששנים אומרים צריך נותנים לו. טור, ולבוש.

ואם אותם המרובים הם בקיאים יותר וגדולים בחכמה ובמנין חוששין להם ואין מאכילין אותו, אבל הלבוש כתב דגם בזה סומכין להקל.

ת. הגם שבסעיף א' סומכין על החולה לבדו באומר צריך אפי' נגד מאה רופאים, מ"מ כיון שיש רופא אחד שמסייע היה מקום לומר שגרע טפי כיון שהוא אומר צריך כי מאמין לאותו רופא שאומר צריך קמ"ל דלא חוששין. כה"ח אות כ"ו מהאחרונים.

א. דלב יודע מרת נפשו. לבוש.

עין משפט ה.

או"ח סימן תריח סעיף ט

ט. יא. מי שאחזו חולי שבא מחמת רעבון והסימן לזה שענינו כהות ואינו יכול לראות, מאכילין אותו עד שיארו עיניו ^ב, ואם אין שם מאכל של היתר מאכילין אותו מאכל איסור.

ואם יש ב' מאכלי איסור אחד חמור ואחד קל מאכילין אותו מהאיסור הקל תחלה ^ג.

הגה: אם החולה היה צריך לבשר ויש כאן בהמה שצריכה שחיטה ובשר נבלה מוכן, אם ימתין ולא יסתכן שוחטין לו ואם לאו מאכילין אותו הנבלה, כמבואר בסי' שכ"ח סעיף י"ד.

עין משפט ו.

או"ח סימן שבה סעיף י

י. כל חולי שהרופאים אומרים שהוא סכנה ^ד אע"פ שהוא על הבשר

ב. וזהו בולמוס ומסוכן למות. רש"י יומא פ"ג ע"א. וכאן א"צ לצמצם לתת לו פחות מהשיעור משום שע"י זה יכול לבא לידי סכנה. מ"ב אות כ"ו. ואין מחזירין אחר דבר המותר אלא נותנים לו דבר הנמצא. רמב"ם בהלכות מ"א פי"ז הלכה ט"ז.

ג. כגון היו לפניו טבל ונבלה מאכילין אותו נבלה תחילה שהטבל במיתה. היו לפניו נבלה וספיחי שביעית מאכילים אותו ספיחי שביעית שאיסורם מדברי סופרים. טבל ותרומה מאכילין אותו טבל שאינו קדוש כתרומה. מרמב"ם מ"א פי"ז הלכה י"ז מגמ' ביומא פ"ג ע"א.

והיום בזה"ז שתרומות ומעשרות מדרבנן כמבואר ביו"ד סי' של"א סעיף ב'. אם יש טבל ונבלה מאכילים אותו טבל קודם ולא נבלה. כה"ח אות נ"ב.

ד. וכל שהחולה יודע שהיום שבת ואומר שהוא צריך שאינו יכול לסבול מחמת החולי מחללין עליו, כה"ח אות מ"ד.

ו. ואם הרופא אמר שצריך והחולה לא רצה לעשות התרופה או לאכול אותה ממידת חסידות כופין אותו, כ"כ הרדב"ז בח"א סי' ס"ו, מ"א ס"ק ו'.

אם החולה אומר אני צריך לתרופה פלונית והרופא אומר לא צריך שומעים לחולה, הרדב"ז שם. ומ"א שם. ואם הרופא אומר שאותה תרופה לא רק שלא צריך אלא תזיק שומעין לרופא, ולגבי אוכל אם החולה אומר שהוא צריך אפי' שהרופא אומר שהאוכל יזיקו שומעין לחולה. מ"א ס"ק ג'. כה"ח אות מ"ז.

ורופאים האומרים שהוא בסכנה אפי' רופאים גוים הרגילים לרפאות בעיר שומעים להם.

מבחוץ מחללין עליו השבת.

ואם רופא אחד ^ה אומר צריך לחלל עליו השבת ורופא אחר אומר אינו צריך, מחללין.

יא. י"א דא"צ מומחה ^ו דכל בני אדם חשובים מומחין קצת ^ז וספק נפשות להקל ^ח.

הגה: וי"א דוקא ישראלים ^ט אבל סתם עכו"ם ^י שאינם רופאים לא מחזיקין אותם כבקיאים.

הגה: מי שרוצים לאונסו שיעבור עבירה גדולה אין מחללין עליו השבת ^כ כדי להצילו.

ה. ה"ה אם שנים אומרים צריך ושנים אומרים שלא צריך מחללין, כמ"ש בסי' תרי"ח-ב'.

ו. מ"מ צריך שיאמר שמכיר באותו חולי כמ"ש בסי' תרי"ח סעיף ו'.

ועכ"פ אינו נאמן להכחיש המומחה אפי' להקל. ועיין בסי' תרי"ח בטור שכתב דאפי' לגבי רופאים הולכים אחר הבקיאות, מ"א ס"ק ז'.

ז. ואפי' אמר שיש להסתפק שמא צריך לחילול שבת מחללין באם אומר שמכיר החולי. כה"ח אות נ"א. ומותר לרופא כהן מומחה לעשות רפואה אפי' היה שם טומאה ידועה דאין דבר עומד בפני פיקוח נפש, שם אות נ"ב.

ח. מ"מ אם אפשר לעשות ע"י עכו"ם עושין ובפרט למש"כ ברמ"א בסעיף י"ב.

ט. כיון שהם מצווים על השבת, ובענין הרופאים בזמנינו שאינם שומרי שבת המחמיר לחוש לא ללכת בפניהם בשבת שלא לגרום להם חילול שבת תע"ב אך מדינא מותר, כה"ח אות נ"ה.

י. וכתב הא"ר בס"ק יו"ד דכן עיקר, כה"ח אות נ"ו. ומ"מ ברופאים מומחים אפי' עכו"ם סומכים עליהם.

כ. דאין אומרים לאדם עמוד וחטוא בשביל שיזכה חבירך, כ"י בסי' ש"ו בשם הרשב"א. ובג' עבירות כתב הלבוש בסי' ש"ו סעיף י"ד דמותר והטעם לפי שעבירות אלו דינם יהרג ואל יעבור, והרי יצטרך הנאנס למסור עצמו למיתה והמצילו הוי כמצילו ממות לחיים, וכ"ש אם הוא בעצמו יכול להציל עצמו ע"י חילול שבת דשרי, כה"ח אות ס"א.

עין משפט ז.

אר"ח סימן שכט פעיף ג

ג. ד. מי שנפלה עליו מפולת ל ספק חי ספק מת ספק שם ספק אינו שם אפי' שיש כמה ספיקות מפקחין עליו.

עין משפט זז.

אר"ח סימן תריח פעיף ט

עיינ לעיל עין משפט ה

ל. ב, בסנהדרין ע"ב, הבא במחותרת בענין שמותר להורגו, חוץ מאב החותר על בנו אם נפלה עליו מפולת אין מפקחין עליו דגברא קטילא הוא, וכ"כ הרמב"ם בסוף הלכות גניבה, מ"א ס"ק ד'. אבל מי שנגמר דינו למיתה ע"פ בי"ד ונפל עליו מפולת מחללין עליו דאין מיתת בי"ד דוחה שבת ומפקחין לחיי שעה, כה"ח אות י"ב. ו על הגוסס מחללין הגם שרוב הגוססין למיתה אין הולכים בפ"נ אחר הרוב, וגם מפקחין לשעה, שם באות י"ג. ה"ה בידוע שסם או פרי מרפא אלא שיש ספק אם זה הפרי הוא או אחר קוצצין מספק לרפאות חולה שיש בו סכנה שם.

דף פג:

עין משפט א.

או"ח סימן שכח פעיף ו

ו. מכה שעל גב היד וגב הרגל וכן מי שבלע עלוקה מ או נשכו כלב שוטה או אחד מזוחלי עפר הממתים אפי' ספק אם ממית אם לאו הרי הם כמכה של חלל.

מ. תולעת קטנה הנמצאת במים וכשנופלת על הבשר נתלית בו ומוצצת הדם.

דף פד.

עין משפט א.

או"ח סימן שכח סעיף ג

- ג. כל מכה של חלל דהיינו מהשינים ולפנים ושינים עצמם בכלל ^א מחללין עליה השבת, ודוקא שנתקלקל אחד מהאברים הפנימיים ע"י מכה או נפיחות אבל מיחושים בעלמא ^ב אין נקראים מכה. ^{הגה:} מי שחושש בשיניו ומצטער ^ע אומר לעכו"ם להוציאו ^פ.

דף פד:

עין משפט א.

או"ח סימן שכח סעיף יא

- יא. יב. חולה שיש בו סכנה שאמדהו ביום שבת שצריך לעשות לו רפואה ידועה שיש בה מלאכת חילול שבת למשך שמונה ימים רצופים,

- ג. ^א והיינו כאב גדול אבל מיחוש בעלמא בשיניו אין מחללין, ב"ח. מ"מ אם נחלה כל גופו מזה התירו ע"י עכו"ם, אבל מכה בשינים ולא רק מיחוש היא כמכה של חלל ומחללין עליה השבת ע"י ישראל אפי' באיסור תורה. ה"ה חלה מקום מושב השינים שהם החניכים הם בכלל מכה של חלל. ^ב ואין מחללין עליהם אפי' אם כואב לו מאוד, אבל אם מצטער כ"כ עד שחלה מזה כל גופו מותר לחלל ע"י עכו"ם אפי' במלאכה גמורה, ואם אינו מצטער כ"כ מותר ע"י עכו"ם כל דבר האסור משום שבות, כה"ח אות י"ז מ"ז. ^ג צ"ל שחלה כל גופו מזה כמ"ש בסעיף י"ז. והוצאת שן מלאכה דאורייתא היא שהוא חובל לצורך רפואה, מ"א ס"ק ג'. וע"כ אין להתיר רק בחלה כל גופו וע"י עכו"ם. ועיין בכה"ח אות י"ח. ^ד דכל דבר שאין בו סכנה אומר לא"י ועושה, ב"י בשם א"ח. ^ה ואיש ואשה ואפי' תינוק בן יומו שווים לענין פיקוח נפש שדוחה שבת, ויש להסתפק אם מחללין שבת בשביל העובר כשאין סכנה לאם, ומ"מ כיון שאם תפיל יהיה סכנה לאם מחללין עליו. כה"ח אות כ"א.

אין אומרים נמתין עד הלילה ^ז ונמצא שלא יחללו עליו כי אם שבת אחת, אלא יעשו מיד אע"פ שמחללין עליו שתי שבתות.

עין משפט ב. או"ח סימן שכח סעיף יב

יג. כשמחללין השבת על חולה שיש בו סכנה משתדלין שלא לעשות ע"י אינם יהודים וקטנים ונשים, אלא ע"י ישראלים גדולים ^ק ובני דעת.

הגה: וי"א דאם אפשר לעשות בלא דיחוי ^ר ובלא איחור ע"י אינו יהודי עושיין ^ש וכן נוהגים ^ת, אבל במקום שיש חשש שיתעצל הא"י אין לעשות על ידו.

וה"ה אם אפשר לעשות בשינוי בלא דיחוי ובלא איחור עושיין.

ז. אך אם נדע בבירור שנוכל להמתין עד הערב אין לחלל השבת בחנם. ואין סתירה לסעיף ד' בסופו ששם מיירי שיודע ומכיר שע"י המתנתו לא יגיע שום ריעותא, מ"ב אות ל"ב.

ק. מברייתא ביומא פ"ד ע"ב. והטעם כתב הב"י דלפעמים צריך לחזור אחרי נשים או קטנים, וגם שמא הנשים יתעצלו ויבא החולה לידי סכנה. והרמב"ם כתב הטעם שלא תהיה השבת קלה בעיניהם.

ונפ"מ אם הנשים עושות מעצמן, לרמב"ם מוחין בהן. כה"ח אות ע'. ומה שכתוב בגמ' שם ע"י גדולי ישראל, כתב הב"י לאו גדולים בחכמה וכדמשמע מרמב"ם בפ"ב אלא גדולים לאפוקי קטנים והכי נקטינן כפי' השו"ע. כה"ח אות ע"ב.

ר. כ"כ הרמב"ן אבל להרמב"ם בפ"ב הלכה י"א וה"ה שם לא משמע כן אלא דוקא לגבי יולדת אמרו כל מה שאפשר לשנות משנים אבל לגבי חולים אין מדקדקין בכך.

ש. ולא אסרו ע"י אינו יהודי אלא במקום שיבא להתעצל, אבל לא בישראל עומד על גביו ומזרזו. כה"ח אות ע"ו.

ואם יש עבד שמל וטבל עדיף ע"י ישראל ולא ע"י העבד שעליו מוזהר גם רבו, אבל לשו"ע אין לחלק כמבואר בריש סימן ש"ד.

ת. ובמקום שרואה סכנה בדבר אין ספק שמותר לישראל לעשות שהוא יעשה אותה יותר בזריזות. ועיין בט"ז ס"ק ה'.

עין משפט ג.

אור"ח סימן שכח סעיף יג

יג. יד. כל הזריז א לחלל שבת בדבר שיש בו סכנה הרי זה משובח ואפי' אם מתקן עמו דבר אחר, כגון שפירש מצודה להעלות תינוק שנפל לנהר וצד עמו דגים ב פטור.

עין משפט ד.הו.

אור"ח סימן שכט סעיף ב

ב. אין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב, ואפי' היו ט' עכו"ם וישראל אחד בחצר ופירש אחד ג מהם לחצר אחרת ונפל עליו שם מפולת מפקחין עליו הגל ד כיון שנשאר קביעות הראשון במקומו מחשבין אותו כמחצה על מחצה ואין אומרים כל דפריש מרובא פריש.

ב. ג. אם נעקרו כל העשרה ה שהיו שם ובשעת עקירתן פירש אחד מהם

א. וא"צ ליטול רשות מב"ד או רב.

נפל תינוק לבור עוקר חוליא ומעלהו הגם שהוא מתקן בה מדרגה בשעת עלייתו. ונעל דלת על תינוק שובר הדלת ומוציאו שמא יפחד התינוק וימות, רמב"ם פ"ב הלכה י"ז מגמ', מ"א ס"ק ח'.

ב. ואפי' העלה רק דגים פטור, ה"ה אם לא ידע שנפל כלל שם תינוק ופרש מצודה לדוג דגים והעלה התינוק עמהם פטור, רמב"ם שם הלכה ט"ז.

ואפי' מכת מרדות אינו חייב, א"א אות ח'.

וואם נתכוון לשניהם והעלה דגים כתב מהר"ם בן חביב בספר תוספת יוה"כ דלכ"ע חייב שהרי נתקיימה מחשבתו ודג דגים, אבל הברכי יוסף כתב עליו דיש פנים לפטור כיון שנתכוין לשניהם.

ג. ואפי' פירשו רובם ולא נשאר בקביעות הראשון אלא אחד הוי נשאר הקביעות הראשון במקומו, ב"ח.

ד. והגם שבשאר איסורין אמרינן כל דפריש מרובא פריש כמ"ש בסי' תל"ט, בפיקוח נפש הקילו, כ"כ המ"מ בפ"ב משבת מגמ'. מ"א ס"ק ב'.

ועיין באבן העזר סי' ד' סעיף ל"ד דתינוק שנמצא בעיר שרובה עכו"ם אין מחללין עליו את השבת, דכיון שבכל יום ויום פורשים כולם ממקום קביעותם הולכים אחר הרוב, כ"כ המ"מ בפ' ט"ו מהלכות איסורי ביאה וב"י שם, ועיין בכה"ח אות ח'. ואם נמצא התינוק בדרך אמרינן רוב העוברים עכו"ם ואין מפקחין עליו, שם.

ה. היינו בזה אחר זה ולא בבת אחת דאל"כ הוי שוב קבוע, מ"א ס"ק ג'.

לחצר אחת ונפל עליו מפולת אין מפקחין עליו הגל כיון שנעקר
הקביעות ממקומו אומרים בזה כל דפריש מרובא פריש.

אה"ע סימן ד סעיף לג

עין משפט ז.

לג. לט. אסופי אפי' בעיר שרובה ישראל הרי הוא ג"כ ספק גוי לענין
יוחסין¹ ואם טבל יצא מכלל גוי וכאסופי ישראל. והראב"ד
מכשירו בבת ישראל אם נתגייר².

1. מכתובות ט"ו ע"ב והוי ספק גוי, וכתב ה"ה משום דגוי קבוע בעיר, והדיון עליו, ודע
דזו רק חומרא מדרבנן, כי מן התורה אמרינן על כל אחד דפריש מרובא פריש דאם לא
כן קשה סעיף ל"ד בשו"ע.

2. כ"כ הח"מ בשם הראב"ד ותמוה הוא.

דף פה.

עין משפט א.ב.ג.ד.

אה"ע סימן ד פעיף לד

לד. מ. לא טבל אסופי זה והיו רוב העיר^ה גויים מותר להאכילו נבלות וטריפות ואין מפקחין עליו את הגל, ואין מחיים אותו, ואם טבל לשם גירות כשר הוא בבת ישראל.

לד. מא. אם היו בעיר רוב^ט ישראל, מחזירים לו אבידתו וכ"ש דמפקחין עליו הגל בשבת ופטור שורו לשלם לשור כותי.

לד. מב. היו בעיר מחצה גויים מחצה ישראל אסופי זה^י מצוה להחיותו כישראל, ומפקחין עליו הגל בשבת. ולגבי נזיקין המוציא מחבירו עליו הראייה, ואסור להאכילו נבילות וטריפות. ואם טבל לשם גירות יצא מכלל גוי ונשאר כאסופי ישראל.

לד. מג. כל אדם הנמצא בשוק הוא פריש. דהקבוע זה כשהולכים לבתים ויש ספק לאיזה בית נכנס, ואז אם יש קבוע מחצה על מחצה וע"כ אסופי דינו מעיקרא ככל דפריש מרובא פריש. וברוב כותים היה צריך להיות גוי ואם יתגייר מותר לבוא בקהל אך רבנן עשו חומרא^פ ביוחסין.

ה. וי"א דאף ברוב כותים מפקחין עליו את הגל, ושורו של אסופי זה משלם נזק שלם אפי' תם, דהולכין בכה"ג בממון אחר הרוב, מאחר והספק בעצמותו כ"כ הח"מ. ואף שהוא מוחזק בממונו כיון שהספק בעצמותו הולכין בממון אחר הרוב. ומש"כ שאם טבל לשם גירות כשר הוא בבת ישראל אם רוב העיר גויים מדין כל דפריש. זה באסופי אבל בשתוקי גם בכה"ג שרוב גויים בעיר וטבל לשם גירות לא מהני להכשירו בבת ישראל כי בשתוקי הדיון על אמו או על הבן עצמו שאמו מביאה אותו ובזה הדין של כל קבוע כמחצה על מחצה לא כן באסופי שהדיון בו בשוק. ועיין נו"ב סי' ז' ובפתחי תשובה ס"ק מ"א ועיין בית מאיר ס"ק כ"ו ושמעתא ד' פרק י"ז.

ט. מגמ' כתובות דף ס', ואע"פ שאין הולכין בממון אחר הרוב היינו דוקא להוציא מיד המוחזק בהיתר מדעת בעל האבידה.

י. גם על זה יש חולקים דאין מצוה להחיותו אלא ברוב ישראל כ"כ הטור.

כ. כך יראה מהרב המגיד. אפשר שצ"ל ב"ש בשם הראב"ד. אבל ה"ה בה' איסורי ביאה פט"ו הכ"ה כתב כל קבוע בן מועט בן מרובה כמחצא על מחצא דמי וע' באור הגולה

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט ה.

או"ח סימן שכט פעיף ד

ה. מצאוהו מרוצץ ל שאינו יכול לחיות אלא לפי שעה מפקחין ובודקין עד חוטמו, אם לא הרגישו בחטמו חיות מ ודאי מת.

עין משפט ו.

או"ח סימן שיא פעיף א

א. מת המוטל במקום שירא ממנו מפני הדליקה מביא ככר או תינוק ומטלטלו על ידיהם נ ואם אין לו ככר או תינוק הפכו ממטה למטה ס דהוי טלטול מן הצד ע, ואם אין לו מטלטלו טלטול גמור פ, וכל זה באותו רשות ז.

א. ב. מת המוטל בחמה מטלטלו לצל באותו רשות ק ע"י ככר או תינוק,

וכן כתב הב"ח בשם הרמב"ם ע"כ. וכל דפריש מרובא פריש אפי' ממקום דאיכא קבוע, וטעם הדבר דיתכן דכלל לא היה ספק בעת שפירש והיה ידוע מהיכן פירש, והספק הוא לנו רק ברגע זה וע"כ אני הולך אחר הרוב אבל כשהספק מהרגע הראשון, בזה הקבוע עושה מחצה על מחצה.

ל. וה"ה טריפה גם מפקחין. פתה"ד אות ו'.

מ. דעיקר החיות בחוטם וכמו שכתוב "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו", ב"י.

נ. שבת מ"ג. וקבורת מת מצוה לא דוחה שבת מסנהדרין ל"ה, וה"ה שאינו דוחה יו"ט וכ"כ התוס' בנויר מ"ז ע"א.

ו. וע"י ככר או תינוק זהו כבודו של המת שלא לחלל השבת בשבילו כל היכא שאפשר לעשותו בהיתר.

ס. ואם היה חי בבה"ש המטה לא נעשתה בסיס, והמאור כתב דאפי' מת בביה"ש לא נעשתה המטה בסיס למת דאין המטה צריכה למת, מ"א ס"ק ב'.

ע. הגם שג"כ זה הוי טלטול כשמטלטל לצורך דבר המוקצה כמבואר בסעיף ח', מ"מ בדליקה התירו מטעם דאדם בהול על מתו ואם לא היו מתירים יבא לכבות.

פ. הגם שכיבוי היא מלאכה שאינה צריכה לגופה ואין בזה איסור תורה, מ"מ כיון שאם היה צריך לעשות פחמין היה בזה איסור תורה, התירו בזה, כה"ח אות ז'.

צ. האחרונים תמהו על דברי השו"ע שהרי משום בזיון המת מותר להוציא לרשות אחרת כמבואר בסעיף ב', וא"כ כ"ש מפני הדליקה, ע"כ הלבוש כתב דטעות סופר נפל בדברי השו"ע ועיין בכה"ח אות ח'.

ק. והב"ח מתיר גם מרה"י לכרמלית.

דף פו:

או"ח סימן תרז סעיף ד

עין משפט ד.

ה. ד. עונות שהתודה עליהם ביוה"כ שעבר ולא חזר עליהם, אפ"ה יכול לחזור ולהתודות עליהם ש.

ש. יומא פ"ו ע"ב כר"א בן יעקב, וכך פסק הרמב"ם והרא"ש ודלא כהפר"ח. ולדברי הרמב"ם זה לא רק רשות אלא חובה לחזור ולהתודות עליהם שוב, אך לדעת השו"ע אין זה לעכובא. כה"ח אות ל"ג.

דף פז.

עין משפט ב.ג.ד.

או"ח סימן תרו סעיף א

א. עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שיפייסנו ^ה, ואפי' לא ציער אותו אלא בדברים צריך לפייסו ^א, ואם אינו מתפייס בפעם

ת. משנה יומא פ"ה ע"ב דכתיב מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, עבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר אבל עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שיפייסנו.

וכתב הפר"ח בשם מוהר"ש גרמיזאן שעבירה שבין אדם לחבירו שיש בה חלק למקום, כגון אם ביזה חבירו בדברים שעבר גם על "ואהבת לרעך כמוך" וכיוצא, כל זמן שלא רצה חבירו אפי' החלק שבין אדם למקום אינו מכפר. וכ"כ הברכי יוסף באות א'.

ויש מי שכתב דאם האדם לא שב מעבירות שבין אדם לחבירו גם בעבירות שבין אדם למקום אינו מתכפר, ויש לחוש לזה.

מי שבא על א"א בחלק שבין אדם למקום שעשה עבירה חמורה בזה מועיל התשובה, אבל בחלק שבין אדם לחבירו שאסר האשה על חבירו בזה אין מחילה עד שיפייס חבירו. כ"כ הנו"ב ח"א באו"ח סי' ל"ה.

הבא על הפנוי אם זה ברצונה עבירה שבין אדם למקום היא, אבל באונס או בשעה שמעולפת וישנה יש בזה גם עבירה שבין אדם לחבירו. פר"ח.

א. ובשעת המחילה צריך לפרט החטא שחטא לחבירו, כ"כ הב"ח. ואם חבירו מתבייש בזה א"צ לפרט, כ"כ המ"א, ומ"ב אות ג'.

ווצריך לפייסו מן הגזל והאונאה וכל דבר הנוגע בממון. ואע"פ ששילם לו מה שגזל ממנו או מה שחייב לו אינו מתכפר עד שיתוודה וישוב מלעשות כך לעולם. כ"כ הרמב"ם בפ"א מהלכות תשובה הלכה א', ושם בפ"ב הלכה ט' כתב דאע"פ שהחזיר לו הממון שגזל ממנו צריך לרצותו ולשאול ממנו שימחל לו והיינו משום צערו.

וגדולה אונאת דברים מאונאת ממון שזה ניתן להשבון וזה לא ניתן להשבון, ועוד זה בגופו וזה בממונו.

וואם קשה עליו ללכת בעצמו לבקש ממנו מחילה יכול לעשות ע"י שליח. מ"ב אות ב'.

הראשונה יחזור פעם שניה ושלישית^ב, ובכל פעם יקח עמו ג' אנשים^ג,
ואם אינו מתפייס בפעם השלישית אינו זקוק לו^ד.

הגה: מיהו יאמר לפני עשרה^ה שבקש ממנו מחילה.

א. ב. אם הוא רבו^ו שפגע בו צריך לילך כמה פעמים^ז עד שיתפייס.

הגה: והמוחל לא יהיה אכזרי^ח שלא למחול, אם לא שמכוון לטובת המבקש מחילה^ט, ואם הוציא עליו שם רע א"צ למחול לו^י.

ב. כתבו המקובלים דמי שאינו מעביר השנאה ביוה"כ אין תפלתו נשמעת. והמבקש מחילה ברכים בכלל אינו יוצא ידי חובה אם יודע שעשה לאיזה יחיד דבר בפרט. מ"ב אות ג'.

ו. וכשהולך לפייס בפעם השניה והשלישית צריך לפייסו בכל פעם במין ריצוי אחר, כ"כ הב"ח. אבל א"צ שיהיו כל פעם ג' אנשים אחרים. מ"ב ג'.

ג. משמע גם בפעם הראשונה יקח ג' אנשים, אך מדברי הרמב"ם בפ"ב מהלכות תשובה משמע דבפעם הראשונה ילך לבדו, וכך משמע מירושלמי.

ד. ויום הכיפורים מכפר, כ"כ הפר"ח.

ה. שלא יחשדו אותו שממנו נבצר ללכת לבקש מחילה, ואם אין חשד זה א"צ לומר בפני עשרה. כה"ח אות כ"ד.

ו. אפי' אינו רבו מובהק. מ"ב אות ז', וברכי יוסף.

ז. אפי' אלף פעמים עד שימחל לו. רמב"ם פ"ב הלכה ט'.

ח. דכל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, ואם הוא לא ירצה למחול ג"כ לא ימחלו לו. מ"ב אות ח'.

ט. כדי שיכנע לבבו הערל, מ"ב אות ט'-י. ומ"מ יש למחול לו בלב ויסיר השנאה מלבו עליו. כה"ח אות ל'.

י. ודאין לו מחילה עולמית, ומשמע דאם אינו מוחל אינו אכזרי. ואם הוציא עליו שם רע שא"צ למחול לו מטעם דיש ששמעו בהוצאת השם רע ולא שמע בבקשת המחילה והפיוס ואינו יוצא אותו אדם מכלל חשד, ומ"מ מדת ענוה למחול. מ"ב אות י"א.

ו. העושה דבר נגד חברו ומפייסו יבקש ממנו שיתפלל עליו המוחל בעצמו ומצוה לעשות כן. כ"כ היש"ש בפ"ח דיבמות סי' כ"ז.

עין משפט ה.

או"ח סימן תרו סעיף ב

ב. ג. אם זה שפגע בו כבר נפטר, מביא עשרה אנשים ^ב ומעמידם על קברו ואומר, חטאתי לאלהי ישראל ולפלוגי זה ^ל.

הגה: ומנהג לבקש מחילה בערב יוה"כ ^מ.

דף פז:

עין משפט א.

או"ח סימן תרו סעיף א

עין לעיל דף פז. עין משפט ב

כ. ודוקא שחטא לו בחיים אבל חטא לו אחר מיתה כגון שחירף אותו לאחר מיתה א"צ ללכת על קברו אלא מבקש ממנו מחילה במקום שביישו. מ"ב אות י"ד. אך מדברי הרמ"א בשו"ע חו"מ סי' ת"כ סעיף ל"ח משמע שיש ללכת על קברו בכל אופן.

ל. ואם היה חייב לו ממון נותן ליורשיו ואם לא ידוע מי יורשיו יתן ביד בי"ד ויתודה. כ"כ הרמב"ם בסוף פ"ב מתשובה.

ו. אם אמר לאדם ממזר הרי הוא פגע גם בכבוד אבותיו וצריך לילך על קבריהם לבקש מחילה. וי"א דאינו הולך על קבריהם אלא אם אמר לו ממזר בן ממזר. מ"ב אות י"ג. ודוקא בממזר בן ממזר אבל ברשע בן רשע או גנב בן גנב מותר לקרותו רשע בן רשע, גם אם אביו אינו רשע. ועיין בחו"מ סי' ת"כ סעיף ל"ח וברמ"א. ובחו"מ משמע דאין זה מותר לכתחילה.

ואין כח ביד הבן למחול על כבוד אבותיו. כה"ח אות מ"א.

מ. וטוב שהחזן יכריז לפני כל נדרי לומר רבותי תמחלו זה לזה, ויאמרו הקהל מחלנו כדי שיתעורר אותה שעה סנגוריא למעלה. וכ"כ הבן איש חי פ' ויחי אות ה'.

ו. וכל אדם ינשק ידי אביו ואמו בערב יוה"כ לעת ערב קודם שילך לביהכנ"ס ויבקש מהם מחילה, ודבר זה הוא חיוב גדול על כל אדם ומי שאינו עושה כן נקרא חוטא ומזלזל בכבוד אביו ואמו. וכן הבעל יתן מחילה לאשתו על אשר ביזבה מן הבית שלא כרצונו, וכן רב לתלמיד. בן איש חי פ' ויחי אות ו'.

וכל אדם יאמר לפני ערבית הריני מוחל וסולח כמודפס בסידורים.

עין משפט ב. או"ח סימן תרו סעיף א

א. א. צריך להתודות במנחה בערב יוה"כ^א קודם סעודה המפסקת.

הגה: והיחיד אומר הוידוי אחר שגמר תפילתו, אבל הש"ץ אומר בתוך התפלה ביוה"כ.

עין משפט ה. או"ח סימן תרו סעיף א
עיין בסעיף הקודם

עין משפט ו. או"ח סימן תרו סעיף ג

ג. ג. צריך להתודות מעומד^ב, ואפי' מי ששומע הש"ץ מתודה והוא כבר התודה צריך לעמוד^ע.

הגה: ויחזור ויתודה עם הש"ץ. ועיקר הוידוי אבל אנחנו חטאנו^פ עוינו ופשענו^צ.

ג. ברייתא ביומא פ"ז, שמא יארע דבר תקלה בסעודה ולא יוכל להתודות. ב"י. והרמב"ם כתב שמא יחנק בסעודה קודם שיתודה. ולדעת הרמב"ן יש לאדם להתודות גם אחרי הסעודה קודם תפילת ערבית, ולא נהגו כן. אך בני ספרד אומרים לך אלי. ויש עומדים בה כדין שיש לעמוד בוידוי לקיים סברת הרמב"ן. כה"ח אות ב'. וע"י אמירת הוידוי מתבטל מעל המתודה מחשבת שונאו. שם אות ג'.

ס. נלמד ממש"כ בנחמיה פ' ט' "ויצעמדו ויתודו על חטאתיהם", וזקן וחלש יכול להתודות ע"י סמיכה, כמ"ש בסי' קל"א. ובכה"ח שם אות יו"ד.

ו. וכשעומד בוידוי ישחה כמו במודים, כ"כ השל"ה. ואין לדבר בשעת הוידוי. מ"א ס"ק ה'. מ"ב אות י"א. אפי' באמצע אמירת על חטא אין להפסיק רק לקדושה ומודים. מ"ב שם.

ע. וצריך גם לחזור ולהתודות שוב עם הש"ץ ע"פ העיטור והמאירי. מ"ב אות י"א. ואחרי שאמר עם הש"ץ אבל אנחנו חטאנו י"א דרשאי לשבת, אבל המנהג לומר עם הש"ץ כל סדר הוידוי ועל חטא בקול רם וא"כ צריך לעמוד. כה"ח אות כ"ח.

פ. ונהגו לומר עוד דברים כגון מה נאמר לפניך וכו'...

צ. כ"כ המ"ב באות י"ב.

עין משפט ט. אור"ח סימן רלה סעיף א

א. זמן קריאת שמע בלילה מזמן יציאת שלושה כוכבים ק, ואם הוא יום מעונן ימתין עד שיצא הספק מלבו, ואם קראה קודם צה"כ חוזר וקורא אותה בלא ברכות.

אם הצבור מקדימים ר לקרוא ק"ש מבעוד יום יקרא עמהם ק"ש וברכותיה ויתפלל עמהם, וכשיגיע הזמן חוזר ש וקורא ק"ש בלא ברכות.

הגה: ולא יחזור ויתפלל בלילה אלא אם כן רגיל בפרישות וחסידות.

אור"ח סימן רלו סעיף א

א. בק"ש דערבית מברך שתיים לפניה ושתיים לאחריה.

אור"ח סימן רלו סעיף א

א. אין הש"ץ חוזר התפלה בערבית ת.

ק. מן הדין מספיק בבינוניים רק שאין אנו בקיאים ע"כ צריך קטנים, ואף דלגבי תענית בסי' תקס"ב כתב רמ"א בינונים י"ל דבק"ש שהיא מן התורה החמירו בה יותר מתענית שהיא מדרבנן, כה"ח אות א'.

ו ע"פ סודן של דברים אם אפשר לו יעצום עיניו מתחילת אשר בדברו מעריב ערבים עד סוף העמידה, אבל בשבת ויו"ט א"צ לעצום עיניו בק"ש וברכותיה, כה"ח אות ו'.

ר. היינו מפלג המנחה אבל לפני כן לא יתפלל עמהם.

ש. היינו מיד אחר צה"כ ולא יסמוך על ק"ש שעל המטה, מ"א ס"ק ב'. הגם שיש אומרים שיצא גם בק"ש שעל המטה ראוי לזוהר, כה"ח אות ח'.

ואשרי למי שמתפלל מנחה ואח"כ עוסק בתורה ואח"כ מתפלל ערבית בציבור לחבר היום והלילה בתורה והוא ענין גדול, כה"ח אות י"א.

ת. סדר ערבית שאומר הפסוק והוא רחום שיש בו י"ג תיבות כנגד י"ג מכילין דרחמי, ועוד כיון שאין תמיד שיכפר תיקנו לומר והוא רחום.

ואין עושין חזרה בערבית לפי שאינה חובה, כ"כ הרמב"ם.

ו ע"פ דברי האר"י ז"ל אין לבטל בשום זמן הקדיש לפני והוא רחום שיש בו טעם ע"פ הסוד, כה"ח אות ג'.

וכפי שאדם מכוון בתפלתו בשחרית כך יהיו לו סיוע ועזר כל היום, וכפי שיכוון בערבית תהיה לו עלייה בלילה למעלה, פע"ח שער ט"ז, פי"א.

הגה: ואין נופלים על פניהם אחר ערבית א.

א. ויש בזה טעם ע"פ הסוד, וגם אם התפללו בעוד היום ערבית אין נופלים על פניהם אח"כ כיון שעשו אותו לילה, גם אין לומר שום קינה או שום בכיה על החורבן רק אחרי חצות לילה.

גם יזהר שלא לקרוא מקרא בלילה אלא אחר חצות חוץ מלילי ששי שיקרא הכ"ו פסוקים של הפרשה של אותו שבוע. ולילי שבת ויו"ט אין לחוש, אבל לילי ר"ח דינם כלילות חול לענין זה, כה"ח אות ט'.

דף פח.

עין משפט א.

או"ח סימן תקנר פעיף ח

ה. ט. טבילה של מצוה בזמנה מותרת, אבל בזה"ז אין טבילה בזמנה ^ב וע"כ לא תטבול בו וכן נהגו ^ג.

או"ח סימן תריג פעיף יא.יב

יא. יא. מי שראה קרי בזה"ז ^ד אסור לרחוץ כל גופו או לטבול ^ה, אע"פ שבשאר השנה הוא רגיל לטבול לתפלה.

יב. יב. בזה"ז אסור לאשה לטבול ביום הכפורים אפי' טבילת מצוה ^ו.

יו"ד סימן קצו פעיף ג

ג. ג. אסורה לטבול ביום ז' ^ז, ואפי' אם ממתינה מלטבול עד יום ח' או

ב. משום דהן סופרות ז' נקיים מספק. ואפי' למ"ד טבילה שלא בזמנה מותרת ביוה"כ, בט' באב אין טובלים דכדאי בית אלוהינו לאבד עליו טבילה אחת בשנה. כ"כ הב"י בשם התוס'.

ג. ג. ואם חל טבילתה בליל ט' באב או בליל עשירי באב תחפוץ בערב תשעה באב ובמוצאי ט' באב תחפוץ קצת ותטבול, ואם חל ט' באב ביום ראשון תחפוץ בערב שבת ואח"כ תחפוץ קצת ותטבול במוצאי ט' באב. כה"ח אות מ"ב.

ד. ד. שאין הטובל בזה"ז טהור אח"כ משום טומאת המת. כ"כ הרמב"ם בפ"ג משביתת עשור.

ה. ה. אבל מותר לרחוץ המקום, ומחליף בגדיו אם נתלכלכו. מ"מ אם אפשר יטבול מיד במוצאי יוה"כ כדי שימחה המזיק. כה"ח אות נ"ז.

ו. ו. ודעת הרמב"ם בפ"ג משביתת עשור להתיר אלא שהטור פסק כר"ת, וכן הסכים הב"י כדעת האוסרים.

מ"מ הלובשת לבנים בימי ליבונה מותרת לרחוץ מעט. מ"ב אות ל"א.

ז. ז. שמא תשמע בעוד יום ואח"כ בו ביום תראה ותסתור, ונמצא שבא עליה למפרע באיסור והוא מברייטא בפסחים דף צ' וביומא דף ו' ע"א.

ואפי' לטבול בסמוך לחשיכה ותבא לביתה רק משתחשך, אסור. עיין בש"ך ס"ק ו'-ח'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

יום ט' אינה יכולה לטבול ביום, משום שבתה ^ה תראה שטבלה אמה ביום שמיני, ותסבור שביום ז' טבלה ותעשה כן גם היא.

הגה: הכלות הטובלות קודם החופה יכולות לטבול ביום שהרי אינן באות אצל החתן עד הלילה ^ט, אבל אחר החופה ^י דינן כשאר הנשים שאסור לה לטבול ביום.

יו"ד סימן שפא סעיף ה

ה. נדה שנזדמן ליל טבילתה באבילותה אינה טובלת ^ב.

הגה: אבל אחר שבעה מיד מותרת אפי' שנהגו כל שלשים.

עין משפט ג. או"ח סימן תרי"ג סעיף יא

יא. מי שראה קרי בזה"ז ^ל אסור לרחוץ כל גופו או לטבול ^מ, אע"פ שבשאר השנה הוא רגיל לטבול לתפלה.

ואולי ביום ח' שזה רק משום סרך ביתה סמוך לחשיכה מותר.

ה. ואפי' אין לה בת הדין כן דלא פליגי, ופשוט הוא. ש"ך ס"ק ח'.

וללכת לבית המרחץ שעה או שעתיים קודם שתחשך בשביל לעשות חפיפה שם, אין שום חשש משום סרך בתה. ש"ך ס"ק ו'.

ט. ואין חשש שמא יבא עליה בעוד יום ותראה ותסתור ונמצא למפרע שבא עליה באיסור. ודוקא כשעושים החופה אחרי צה"כ, אבל לא מבעוד יום.

י. דהיינו אם טובלת אחר החופה אע"פ שהיא טבילה ראשונה דינה כשאר נשים, ואסור לה ביום ז' מדינה וביום ח' או ט' משום סרך בתה.

כ. דכל טבילתה היום זה לא לטהרות אלא לבעלה בלבד, וע"כ גם אם תטבול ביום הכיפורים או בט' באב תהיה אסורה לבעלה, וע"כ אסורה לטבול בימי אבלותה. באר הגולה.

ל. שאין הטובל בזה"ז טהור אח"כ משום טומאת המת. כ"כ הרמב"ם בפ"ג משביתת עשור.

מ. אבל מותר לרחוץ המקום, ומחליף בגדיו אם נתלכלכו. מ"מ אם אפשר יטבול מיד במוצאי יוה"כ כדי שימחה המזיק. כה"ח אות נ"ז.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com